

TAIVAAN JA MAAN LUOJAAN

Pohdintaa Luojasta, luomisuskosta,
ateismista, teismistä ja tieteen ja uskon
vuoropuhelusta

Nurmijärven seurakunta 7.2.2016

© Tiina Huhtanen 2016

Taivaan ja maan Luoja

- Raamatun alkulehdillä kaksi erilaista luomiskertomusta
- Myös muualla: mm. Job 38:1-42:6
- Johanneksen evankeliumin alun tulkitaan viittaavan Genesisen (1. Moos) luomiskertomukseen

Taivaan ja maan Luoja

Johanneksen evankeliumi 1:

1 Alussa oli Sana. Sana oli Jumalan luona, ja Sana oli Jumala.

2 Jo alussa Sana oli Jumalan luona.

3 Kaikki syntyi Sanan voimalla.

Mikään, mikä on syntynyt,
ei ole syntynyt ilman häntä.

4 Hänessä oli elämä,
ja elämä oli ihmisten valo.

5 Valo loistaa pimeydessä, pimeys ei ole saanut sitä valtaansa.

Taivaan ja maan Luoja

- Raamattu itse jättää siis tilaa tulkinnoille
- Katekismus: “Jumala on kaiken Luoja. [...] Tiede tutkii maailman synnyn arvoitusta sekä luonnon ja ihmisen kehittymistä. Usko luottaa siihen, että kaiken takana on Jumalan luova tahto ja rakkaus luomakuntaa kohtaan.”

Taivaan ja maan Luoja

- Lutherin vähäkatekismus: “Uskon, että Jumala on luonut minut sekä koko luomakunnan, antanut minulle ruumiin ja sielun, silmät, korvat ja kaikki jäsenet, järjen ja kaikki aistit sekä pitää niitä jatkuvasti yllä.”

Luomisuskoa vai kreationismia?

- Kreationismilla monta muotoa, mutta yhdistävä ajatus on se, että kaikki mitä on (elollinen ja eloton) on syntynyt luomistapahtumassa
- Eriasteista (mm. nuoren maan kreationismi; Intelligent Design)
- Luomiskertomus ensisijainen, tiede hyväksyttävissä niiltä osin kuin ei ristiriidassa Raamatun kanssa

Kreationismi (yksinkertaistettuna)

- Näkee merkityksen aikaväleissä ja tapahtumasarjoissa: keskittyy siihen, miten ja milloin kaikki on tapahtunut
- Luominen tiukasti Jumalan teko: merkitystä sillä, että Jumala on luonut kaiken luomiskertomuksessa kuvatun mukaisesti, n. 6000 vuotta sitten kuudessa päivässä

Usko luomiseen ei ole sama kuin kreationismi

- Luomisusko kristinuskon keskeinen, luovuttamaton oppi
- Perustuu ajatukseen siitä, että kaikki, mikä on, on hyvän Jumalan luomistyön tulosta
- Valtaosa kristityistä ei pidä keskiössä sitä MITEN kaikki on tapahtunut, vaan MIKSI ja KENEN TAHDOSTA

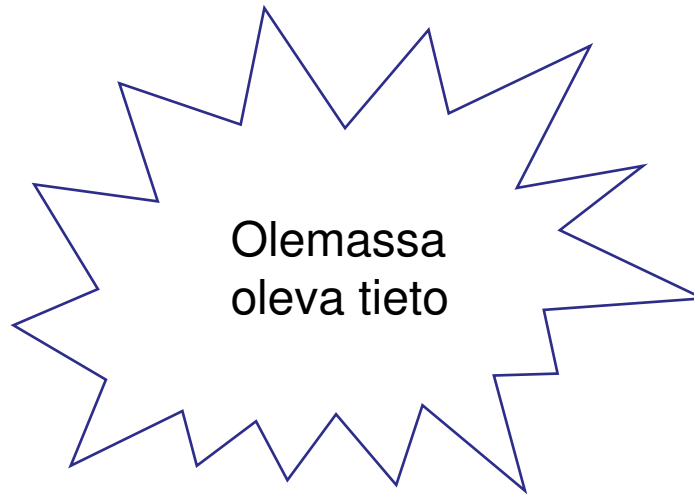
Usko luomiseen

- Ei sulje pois tieteellisiä selityksiä
- Jumala on antanut maailman “varjeltavaksi ja viljeltäväksi”, siis myös tutkittavaksi ja hyödynnettäväksi (ei kuitenkaan ryöstöviljeltäväksi!)

Taivaan ja maan Luoja

- Tiede vs. usko?
- Alkuräjähdyks vs. luomiskertomus
- Vasta suhteellisen myöhään myös tieteellinen käsitys siitä, että universumilla ja ajalla on alku (ja loppu)
- Juomalasi universumissa –vertaus
- Universumin rajat – uskon rajat?

Taivaan ja maan luoja

Taivaan ja maan luoja

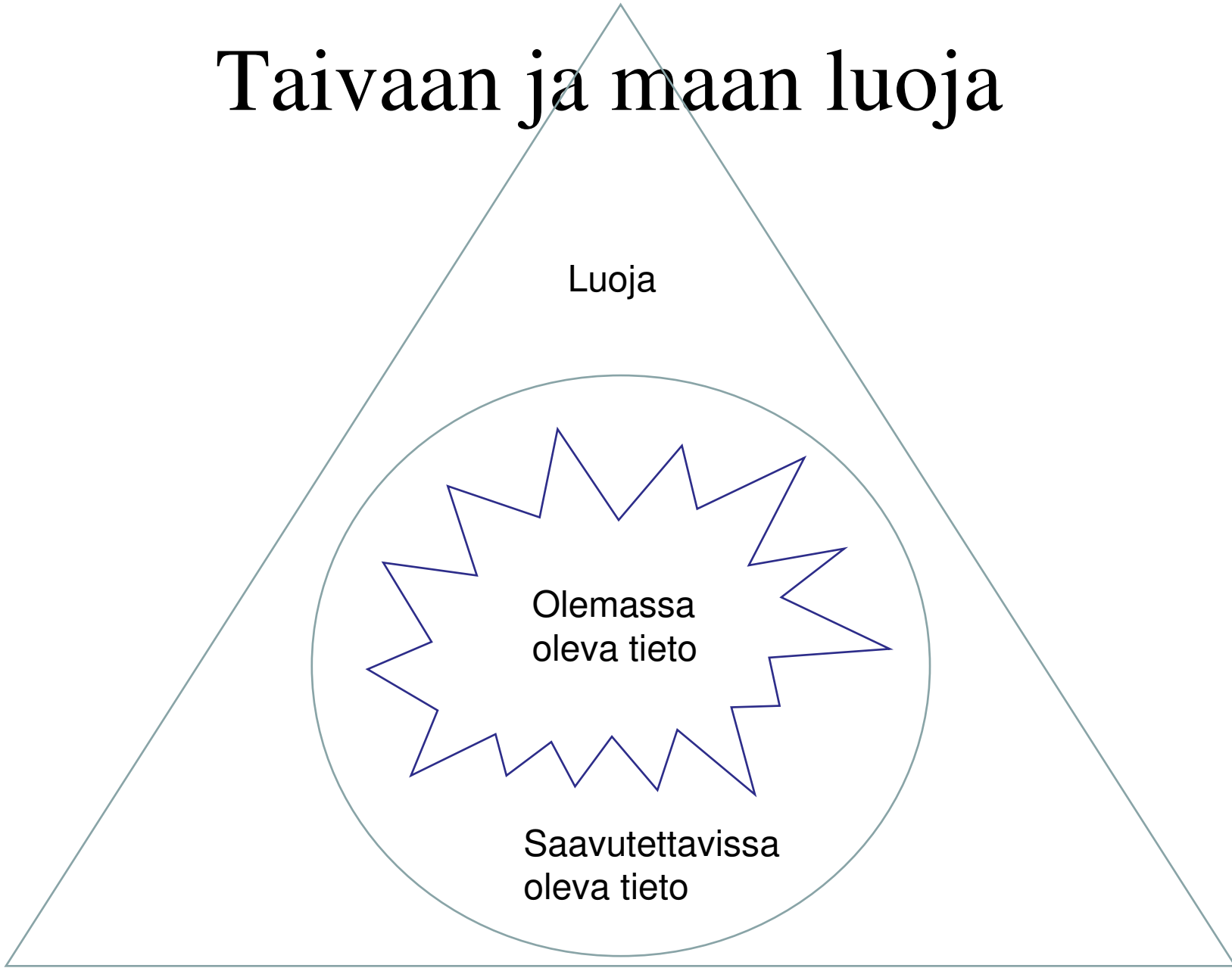

Taivaan ja maan luoja

Luoja

Olemassa
oleva tieto

Saavutettavissa
oleva tieto

Alister E. McGrath (s. 1953)

Alistar E. McGrath

- Tunnetuimpia teologeja ja uskonpuolustajia ajassamme
- Itse entinen ateisti
- Molekulaarisen biofysiikan tohtori, teologian tohtori
- Kirjoittanut lukuisia teoksia uskon ja järjen suhteesta
- Uusin suomennettu teos “Tieteen ja uskonnon dialogi” (Kirjapaja 2016)

Alister E. McGrath

- Suhteessa tieteeseen kristinuskolla pysyvä lisäarvo
- KOKONAISKUVA
- VIITEKEHYS
- MIELEKKYYS
- “WONDER”

Kardinaali Walter Kasper (s. 1933)

Kardinaali Walter Kasper (s. 1933)

- Kardinaaliksi 2001
- Kristittyjen ykseydenedistämisneuvoston puheenjohtaja 2001-2010
- Vahva ekumeeninen vaikuttaja Katolisessa kirkossa
- ”paavin teologi”

Kardinaali Walter Kasper

- Miksi juuri Kasperin teologia?
- Kasper on koko uransa ajan ollut kiinnostunut maallistumisen vaikutuksista kirkkoon
- Viime aikoina erityisen huolissaan ateismin ja erityisesti modernin ateismin vaikutuksista
- Nykyaikaisen kristinuskon puolestapuhuja vankalla teologisella tietotaidolla varustettuna

Kasper, ateismi ja sekularismi

- Sekularismin (ja sitä myötä myös modernin ateismin) juuret Valistusajan (1700-l. loppupuoli) ajattelussa: tiedon ja järjen merkityksen korostaminen. Kritiikki kirkkoa ja uskontoa kohtaan
- Kasperin arvion mukaan elämme edelleen Valistuksen ajan vaikutuspiirissä
- Valistuksessa ihanteena itsenäinen, vapaa, ajatteleva yksilö

Kasper, ateismi ja sekularismi

- Ateismin taustalla sama filosofinen käsitteistö kuin kristinuskossakin – pelaamme niin sanotusti samoilla korteilla, mutta näemme pelin eri tavoin
- ”Ateismi kristinuskon loinen”
- Sekularismi eli maallistuminen -> vahvasti aikamme ilmiö, mutta ei mikään uusi sellainen
- Kristinuskon apologetiikka eli puolustus
- Nykyaikana avainsanana dialogi

Kasper, ateismi ja sekularismi

- Olemme kaikki jollakin tapaa sekularistisen (maallistuneen) ajan lapsia
- Esimerkkitapaus: kukka ja auto
- Onko tiede tullut Jumalan tilalle?

OH WAIT !!!! THERE IS EVEN MORE FUNNIER STUFF IN CHAPTER TWO

Kasper ja uusateistit

- Kasperin kommentti uusateisteille:
”Militanttisen (uus)ateismin itsevarmuus heijastelee tappiomielialaa, skeptisismiä, agnostisismia ja jopa nihilismiä, ja se horjuttaa suuria eurooppalaisia ideaaleja ihmisoikeuksista ja universaalisti pitävistä totuuksista.” (Church Times, Issue 7574 - 16 May, 2008)

Vertaa:

- Jo vuonna 1929 John Dewey, yhdysvaltalainen psykologi ja filosofi:
- Modernin elämän vaikein ongelma on sekä yksilön että yhteisön kyvyttömyys kytkeä yhteen ajatuksiamme ympäröivästä maailmasta ajatuksiimme arvoista ja merkityksestä.

Ateismi haastajana

Vapaa-ajattelijoiden kampanjat:

- Jumalaa ei todennäköisesti ole olemassa.
Lopeta siis murehtiminen ja nauti elämästäsi.

- Vaihda Raamattusi pornoon!
- Miten nuorella (ja ohuella) pohjalla aggressiivinen ja missionäärinen ateismi oikeastaan seisoo?

Miksi uusateistit ovat huono keskustelukumppani?

- Tahallinen provokaatio
- pseudo- (eli teko-) tieteellisyys
- Haluttomuus dialogiin
- Omien juurien (ja kristinuskosidonnaisuuden) tunnustamisen (ja tunnistamisen) haluttomuus ja vaikeus
- Nuori liike (!) -> missionäärisiä piirteitä kuten muissakin ideologisissa liikkeissä

Miksi uusateistit ovat huono keskustelukumppani?

- Vaarana, että tiedepainotus johtaa tiedeuskovaisuuteen
- “tiede ehdoton ja ainoa keino saada totuus selville”
- “tieteellinen vallankumous” ei itseasiassa ollut kristinuskon vasta- vaan sen sisäinen liike

Ateismi – millä perustalla seisot?

- Mikään kulttuuri-ilmio ei ole vailla perustaa, mikään ilmiö ei synny tyhjästä.
- Mikään –ismi ei ole vailla uskomuksia ja / tai ideologiaa
- Myös ateisti on *homo religiosus* – uskonnollinen ihminen, usko vain kohdistuu johonkin muuhun kuin Jumalaan tai jumalalliseen olentoon

Ateismi – millä perustalla?

- “Puhdas” ateismi, jos sillä tarkoitetaan jonkinlaista “tositieteellistä, kaikista uskonnoista ja uskomuksista vapaata maailmankatsomusta” näyttää olevan yllättävän vaikeaa.

Ateistinen vapauskäsitys

- Metafyysinen perusta: Kaikki perustuu sattumaan
- Ei ole olemassa “suurta kuvaa” (big picture)
- Vapaus (ehkä) vain sattuman “aiheuttama” illuusio

Ateistinen vapauskäsitys

- Filosofinen tulkinta: ei ole mitään auktoriteettia, jolle vastaisimme teoistamme (paitsi ne jotka itse luomme, mm. valtiojärjestelmät, lait)
- Jokainen on vapaa toteuttamaan itseään haluamallaan tavalla
- Uskonto rajoittaa tätä vapautta

Ateistinen vapauskäsitys

- Voi sisältää eettisen perustan, jonka ajatellaan perustuvan maalaisjärkeen ja/tai yleisesti hyväksytyihin normeihin siitä mikä on oikein
- Sartre, Nietzsche, Feuerbach
- Taustalla valistuksessa tapahtunut antropologinen käänne: jumalakeskeisen todellisuuden tilalla ihmiskeskeinen todellisuus

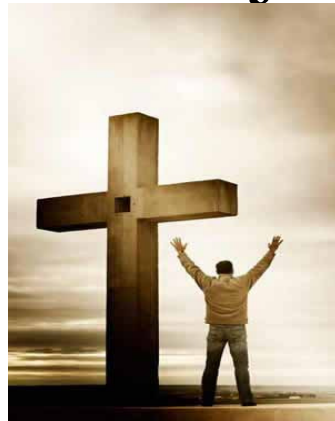

Ateismin vapauskäsitys vs. kristinuskon vapauskäsitys

- Miksi ”suuret eurooppalaiset ihanteet” ovat itseasiassa kääntyneet itseään vastaan?
- Voiko ihmisen itsensä määrittelemä vapaus, vapaus vailla perusteita, olla todellista vapautta? Eikö perusteeton vapaus johda anarkiaan?
- Mihin perustuu kristinuskon vapauskäsitys?
  - Jumala on itse vapaus ja täydellisenä vapautena kaiken vapauden perusta

Ateismin vapauskäsitys vs. kristinuskon vapauskäsitys

- Kristillisen käsityksen mukaan todellinen vapaus ei voi koskaan toteutua, ellei sillä ole universaalia (=yleistä) perustaa
- Tämä yleinen perusta on Kasperin näkemyksen mukaan löydettävissä kristinuskon Jumalasta, joka *on itse vapaus*

Ateismin vapauskäsitys vs. kristinuskon vapauskäsitys

- Kristinuskon Jumala ”pohjattomana perustana”, eli kaiken olevan perustana, jolla itse ei ole perustaa (koska Jumalalla ei voi olla muuta ”alkusyytä” kuin Jumala itse)
- Kristinuskko kutsuu ihmisiä suurimpaan mahdolliseen vapauteen
- Fundamentalistinen raamatuntulkinta ja kreationismi, joista ateistit kristittyjä syyttävät, eivät ole todellisuutta tänä päivänä kuin pienissä vähemmistöissä

Miten puhua Jumalasta modernissa ajassamme?

- Jumala-kysymys keskeisin kristinuskon kysymys
- Vastauksen myötä seisomme tai kaadumme
- On siis osattava puhua Jumalasta mielekkäällä tavalla modernin, maallistuneen maailman haaste huomioon ottaen
- Mahdollista vain, mikäli myös keskustelun toinen osapuoli suostuu dialogiin!

Miten puhua Jumalasta modernissa ajassamme?

- Mille pohjalle dialogi voisi rakentua?
- Yhteinen arvomaailma perustana: eurooppalaiset ihanteet vapauteen, tasa-arvoon ja oikeudenmukaisuuteen
- Tarve mielekkyyden kokemukseen
- Kristityt uskovat Jumalaan, joka on itse vapaus. Kristittynä oleminen ei ole kahlittua olemista, vaan suurimmassa mahdollisessa vapaudessa olemista
- -> miten tämän voi selittää ilman että kuulostaa ”kirkolliselta liirumlaarumilta”?

Miksi ateismi voi olla myös mahdollisuus?

- Japanin kielessä sana kriisi muodostetaan kahdesta merkistä: toinen on uhka, toinen mahdollisuus. Tämä on hyvä muistaa myös kristinuskon ja ateismin välisessä keskustelussa
- Esimerkiksi Nietzschen ”Jumala on kuollut” – filosofia aiheellista herättelyä
- Parhaassa tapauksessa ateismi paljastaa sen, mitä kristinuskossa (sen nykytilassa) on vialla

Miksi ateismi voi olla myös mahdollisuus?

- Nykyaikaisessa maailmassa pään paneminen säkkiin ei ole mahdollista
- Dialogi on avainsana
- Parhaassa tapauksessa elävää keskustelua, josta kummankin kannan edustaja saattaa saada aineksia omaan maailmankatsomukseensa

